

28. maj 2018

IIA 2018/21

Uunga siunnersuut: Nuummi aamma Ilulissani nunani tamalaani mittarfiit kiisalu Qaqortumi nunap immikkoortuani mittarfiup sananeqarnissaannut, ingerlanneqarnissaannut aningaasalersorneqarnissaannullu sinaakktissatut piumasagaatit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. xx, xx. xxx 2018-imeersoq.

(Ineqarnermut Attaveqaatigiinermullu Naalakkersuisoq)

Namminersulernitta kingorna inuiaat Kalaallit nunaminnut annertunerusumik oqartussaanerulernerisa kingunerisaasa ilagaat aningaasaqarnikkut aningaasarsiornikkullu namminiilivinnissamut atatillugu periarfissanik annertusaanissaq. Taamaattumillu aamma angallannikkut pisariillisaaneq aqcutigalugu aningaasartuutikillisaanissaq aningaasanillu isaatitsinerunissat avaqqunneqarsinnaajunnaartut Siumumiit suliareqqissallugit piumasuseqarnerput matumani oqariartuutigissavarput.

Siumumi isumaqartuarsinnarpugut piffissanngortoq "aaqqiissutaagallartunik" periuseqarluni angallannermik aaqqiissuussisarnerit atorunnaassallugit, siunissamulli isigisumik innuttaasut aningaasaqarniarnerannik pingaartitsisumik nunatsinnullu pissutsinut tamanut pitsaanerpaamik angallanerup iluani aalajangiinissarput aqcutiissiuullugu ingerlagasuaqqittariaqartugut.

Siumumiit siunertariuarparput angallannikkut, pilersuinikkut, inuussutissarsiornikkut, takornariaqarnikkut, ilinniartitaanikkut allatigullu nunarput tamaat eqqarsaatigalugu ineriartortitsiuarmissaq, taamaammallu Siumumi upperilluinnaqqissaarparput angallannikkut attaveqaasersornikkut ineriartortitseqqikkutta siuliani taakkartukkatta pilertornerusumik periarfissarissaarfiunerusumillu angulertorsinnaagigut.

Nassuerutigisariaqarparpulli nunarujussuarmi isorartuumi, inukeqisumi siammasissumillu najugaqarfigineqartumi angallannerup tungaatigut kikkut tamarmik iluarisaannik aaqqiisoqarsinnaanngimmat, aammalu sumiiffinni arlalinni angallassinertit tapiissutitaqanngitsumik naammassineqarsinnaanngimmata. Taamaammatt angallannikkut naleqqussaasariaqalerpugut innuttaasut, inuussutissarsiortut takornarissallu angallannerannut nunatsinnilu ineriartornermut pitsanngorsaataasumik ineriartortitsiviusumillu.

Siumumiit erseqqissumik oqariartuutigiuarparput imarpik qulaallugu timmisartunut ilaasartut amerlanersaasa Nuummiit Nuummullu aallaaveqarnerat tunngavigalugu mittarfiit nunatsinnut isaaviit ilaat Nuummiittariaqartoq, maannalu mittarfik pioreersoq nunat tamalaat mittarfissaattut 2200 miiterisut takissusilerlugu sanaartorneqartariaqartoq.

Taamatullu Ilulissani mittarfiup Nuummituulli nunat tamalaat mittarfissaattut 2200 miiterisut takissusilerlugu sanaartorneqarnissaa Siumumiit kissaatigaarput, angalasut amerlasuut aamma tassunga qanitaanullu ingerlaartuummata, taamatullu takornariaqarnikkut inuussutissarsiornikkullu suli ineriartorfissalissuurtut periarfissaarissarmat.

Taamatuttaaq nunatta kujataani illoqarfinniit angalasartut amerlassusaat qissimigaaraanni, mittarfiup Qaqortumi inissisimanissaa avaqqunneqarsinnaanngilaq, angalasummi amerlanerpaartaat Qaqortumut Qaqortumiillu angalasuupput, taamatullu inuussutissarsiutinik ingerlataqartut amerlanerpaat Qaqortumillutik. Siumumi isumaqartuarsinnarpugut nunatta kujataani angallanneq ullumikkut ittoq pisariuallaarujussuartoq, tassami "pisariaqanngitsumik"

Narsarsuakkoqartarneq akitsorsaataavoq sivitsorsaataallunilu. Missingersuinerillu takutippaat kiffartuussinissamik isumaqatigiissut aqputigalugu qulimiguulimmik timmisartuussinerit affaasa missaat sipaarutigineqarsinnaasut, taakkualu millionerpaalunnik ukiumut naleqarput. Narsarsuup siunissaa pillugu innuttaasut, piffimmi inuussutissarsiutinik ingerlataqartut, kommune kiisalu Namminersorlutik Oqartussat suleqatigiillutik aaqqiissutissamik ujartueqatigiinniarlutik sulinerat angusaqarfiullarluni piumaassasoq Siumumiit naatsorsuutigaarput.

Qaqortumi mittarfissaq 1500 miiterinik takissuseqarnissaa Siumumiit aalajangiusimavarput, tamanna isumatusaarnertut isumaqarfigaarput silap pissusaata sunniutigisinnaasai taamatullu siunissami inuussutissarsiutitigut ineriartortitseqqinnissaq eqqarsaatigalugit.

Amerikarmiut mittarfissuarnik soorlu Kangerlussuarmi inissiisimanerat silap pissusaa eqqarsaatigalugu nalaatsornerinnaanililu piaarinaatsoornerinnaasimagunangilaq. Kangerlussuup miffigineqarsinnaajuaannangajannera tamatta ilisimavarput, taamaammallu nalilersuineri ingerlaqqittussani pingaartilluinnaaqqissaarlugu suleriaqqinnissaq Siumumiit kaammattuutigissavarput.

Maannamut naliliinnerit eqqarsaatigalugit Kangerlussuup mittarfiliassat siuliani taaneqartut sananeqarpata akilersinnaassutsikkut eqqornerlunneqarsinnaanera siulittuutaavoq. Tamannali uniffiginagu Qeqqata kommuuniata ingerlatseqatigiiffimmik pilersitsisinnaanermik oqariartuutaa taamaalilluni Kangerlussuarmi mittarfissaq ingerlanneqarsinnaanera tigullugu, Siumumiit isumaqatigaarput, Sisimiut Kangerlussuullu akornanni inuussutissarsiutitigut, takornariaqarnikkut aqquinniornikkullu periarfissarpassuisa ineriartortinnissaat taamaalilluni qulakkeerneqarsinnaammat. Ilanngullugu erseqqissaatigissuarput Kangerlussuarmut talittarfeqarnikkut nutarterinissamut pilersaarutaasut Siumumiit aalajangiusimagatsigit.

2015-imi ukiakkut ataatsimiinnermi Inatsisartut taamanikkut aalajangigaat, tassalu mittarfiit nutaamik ilusiligaanissaat pillugu Inatsisartut aalajangererat Siumumiit nangillugu, inatsisissatigut matumuunakkut mittarfiit sananeqarnissaannut, ingerlanneqarnissaannut aningaasalersorneqarnissaannullu sinaakktissatut piumasaqaatit Naalakkersuisunit saqqummiunneqartut isumaqatigaagut.

Inatsisissatut siunnersuummi matumani Kalaallit Airport A/S-ip Nuummi, Ilulissani Qaqortumilu mittarfinnik sananissamut, aningaasalersuinissamut ingerlatsinissamullu sinaakktissat tunngavissallu qitiusut aalajangersarneqarnissaat siunertarineqarpoq, taamaalilluni Kalaallit Airport A/S mittarfiit sananeqarnerini aningaasartuutitut akisussaasuussasoq akiliisasorlu siunnersuutigineqarluni.

Sanaartornissami akit tamarmiusut appasitsinniarlugit neqeroortitsisinnaanermi sinaakktissat taamatullu sanaartornissamut atatillugu sulisorineqartussanut tunngatillugu sinaakktissat pitsaanerpaamik inuiaqatigiinnullu pissarsissutaanerpaasumik angusaqarfigineqarnissaat Siumumiit pingaaruteqarluinnartutut isumaqarfigaarput.

Sanaartugassanut aningaasartuutissat katillugit 3,5 mia. koruuniusunit nammineerluni aningaasaliissutissat 2,1 mia. koruunit angullugit amerlassuseqarnissaat matumani siunnersuutigineqarpoq. Aningaasarpassuupput, inuiaqatigiinnullu sunniutaasussat nunamut tamarmut isiginnittumik qulaajaqqissaarneqarnissaat ataatsimiititaliami sulineri sallerpaattut nalilersuutigineqarnissaat Siumumiit piumasarissavarput. Qulakkeerluinnartariaqarparpummi

mittarfissuit sanaartorneqarnerini inuiaqatigiit taamatullu sinerissap sinnera tamaat ineriartortitsivigiarnissaa kiffartuunneqarnissaa.

Sanaartornissaarsuaq manna aningaasarpassuarnik nalilik matumuunakkut inatsisitigut sinaakkusiinikkut taamaallaat neqerooruteqartitsinermik, taamaasilluni aki piviusup nassaarineqarnissaanut Naalakkersuisut isumasiorneqartarneranni oqariartuutigiugaat matumuunakkut naqissuserlugu oqariartuutigineqarnissaa Siumumiit piumasaraarput, taamaalilluni neqeroortitsereernerup kingorna Inatsisartut suli tassaasasut sanaartortoqarnissaannik imaluunniit sanaartortoqanninnissaanik aalajangiisussat.

Mittarfiit immineq akilersinnaasutut isigineqarnerannut atatillugu kisitsisit mianersortut atorlugit naatsorsorneqarsimanerat soorunami Siumumi arajutsinngilarput, taamaattorli aqqissugaanikkut annertusaaqittariaqarnerput Siumumiit suliniut manna aqutigalugu qulakkeeqataaffigissallugu upperilluinaqqissaarparput.

Mittarfiit sanaartorneqarnerisa kingunerisaannik inuussutissarsiutitigut, takornariaqarnikkut tikikkuminassutsikkullu nunatta pitsaasumik inissinnissaa Siumumi qularutiginnilarput. Nunat saniligut Island aamma Savalimmiut attaveqaasorsornikkut aqqissugaanikkut annertusaanermikkut inuussutissarsiornikkut takornariaqarnikkullu malunnaatilissuarmik siuariartorfiupput, tamannalu nunatsinni aamma pissasoq Siumumi upperilluinnarparput.

Inuiaqatigiit ataatsimut isigisariaqarput, naatsorsuutigissavarpummi inuiaqatigiinnut iluanaarutissat, suliffissat nutaat aningaasallu kaaviiartussat annertuut mittarfiit avataaniimmata. Allatut oqaatigalugu: Mittarfiit sakuupput aqutissiuisuuppullu suliffissanik aningaasarsiorfissanillu pilersitsinissanut.

Pingaaruteqarporli nunatta sinnerata ineriartornermi ilaatinneqarnissaa, taamaammallu Nanortalimmi, Narsami, Kangaatsiami, Qeqertarsuarmi, Qasigianguani, Uummannami Tasiilami Ittoqqortoormiinilu suluusalinnut mittarfiliornissat pilersaarusernerat ingerlatiinnartariaqarput.

Allannguinaata ullumikkutut ingerlaannarutta nunatsinni aningaasaqarnerput ajorsartussasoq ilisimavarput, taamaammatt aqqissuusaanikkut annertusaanissaq sapiissuseqarluta ingerlariaqqiffigisariaqalerparput, taamaaliungikkuttami siuariartornissamut aqut suli takissaqaaq. Inatsisissatut siunnersuutip massumap saqqummiunneqarnerata saniatigut ilisimavarput aningaasaqarnikkut naatsorsuinikkullu kingunissat pillugit annertuumik oqallittoqartoq, ilaatigut allaat illuatungeriinnik oqariartorfiusartunik. Taakkua ataatsimiititaliami suleriaqqinnissami annertuumik pisussaaffiliipput, taamaammatt kingunissaasinnaasut tamarmik inuiaqatigiinnut tamanut isiginnittumik qulaajarneqarnissaat Siumumiit inassutigaarput.

Naggataatigut Siumumiit suliap massumap Sanaartornermut ataatsimiititaliami kiisalu Aningaasaqarnermut ataatsimiititaliami peqqissaarullugu suliarineqarnissaa inassuteqaatigaarput, ilutigalugu aasamut julip aallartinnerani sapaatip akunnera siulleq aappasaaneerinninneq pingajussaaneerinninnerlu suliarissagaat kissaatigalutigu. Qujanaq.

Anders Olsen, Inatsisartunut ilaasortaq, Siumut.